HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד. לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הוזכר בה ר"מ וכן רבינא דמוקי לה בגיד החיצון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהיכן דפשיט ליה בכוליה ירך דלא לאפוקי חיצון דלא דריש היכן דריש שמעת שביר אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (דף לו:) לדרשה אחריתי וניחא דכולהו מפיק מינה: **אלא** אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו'. ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הויא התרתא ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דס"ס אותו ואת בנו (לעיל דף פב:):

כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שמיטה דקאמר ליה פרע להם בית השמיטה וי"ל דמקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השמיטה היינו נחירה שנעטוו על הנחירה:

מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן (דף ג') ג' לריכין שימור מלך ות"ח וחמן והא דאמרן בריש פסחים (דף ב.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם התם מיירי בדרחוק מן העיר מפני המכשולות והליסטים:

מהכא

יהודה איצטריך ש"מ מיפשט פשיטא ליה ש"מ ואי פשיטא ליה אמאי סופג מ' ותו לא לילקי פ' הכא במאי עסקינן כגון דלית בו כזית (ד) דתניא אכלו ואין בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית וטעמא מאי (ט) אמר רבא אמר קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן (י) ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא וריב"ל אמר אמר קרא [2] בהאבקו עמו כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו (כ) דאמר מר [3] ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר (ל) המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה מבעי ליה לכאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע ב"ל מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו עמו וכתיב התם [3] וענן אבק רגליו ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר [4] נשתה גבורתם היו לנשים אמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [5] דבר (מ) שלח ביעקב ונפל בישראל דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [6] וטבוח טבח (נ) והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח [7] ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים (ס) מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה (ע) לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק (פ) מכאן לת"ח (צ) שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא הנה

מסורת הש"ס

א) [פסחים פג: לקמן לג:], ב) [פסחים שם לקמן לג.:], ג) [תוספתא פ"ז לעיל פב: לקמן לו., ד) [לעיל פא.], ה) לעיל פב: [וש"נ], ו) ג"ז שם, ז) [תוספתא פ"ז ה"ב ותוספתא דמכות פ"ג ה"ד] לקמן לו., ח) הוריות יב. קדושין כא: [לקמן קלד:], י) [לקמן לו:], כ) ע"ז כה: [תוספתא דע"ז פ"ג ה"ח], ל) [יומא לז.], מ) נ"ל שלא מדני ביעקב, נ) בע"י ליתא והכן אבל ביקנוט גרס מאי דכתיב דמכין ונטוח נטח והכן טנוח טנח פרע להן וכו' והכן כו'], ס) [סוטה יב.], ע) [סנהדרין לט:], פ) [ברכות מג.: פסחים קיב.], צ) [לעיל פא. ד"ה בא הכמוכן], ק) [ברכות נד: ע"ש], ר) [לקמן לא.], ש) [לקמן לא.], ת) [לקמן לא.], א) מוי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' ס"ה סעיף ח:, יד ג מוי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:, טז ד מוי' פ"ו מהלכות א"ח הל' ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף ח:, יז ה מוי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:

עין משפט נר מצוה

יג א ב מוי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ח:, יד ג מוי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:, טו ד מוי' פ"ו מהלכות א"ח הל' ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף ח:, יז ה מוי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י
2. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ: בראשית לב כו
3. יֶתֶר אַפַּיִם וּגְדֶל כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְיָ בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אָבָק רַגְלָיו: נחום א ג
4. חֲדָלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יָשְׁבוּ בַּמְּצֻדוֹת נָשְׁתָּה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ: ירמיהו נא ל
5. דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל: ישעיהו ט ז
6. וַיַּרְא יוֹסֵף אֶתְהֶם אֶת בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת הָאֲנָשִׁים הַבַּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם: בראשית מג טז
7. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: בראשית לב כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומיימים עליו וכו' הקולית ודבוק בה: (ב) ד"ה בא הכמוכן וכו' מספקא לן אם יהיה עוכר: (ג) ד"ה ולרבי יהודה וכו' שאין בין שניהם אלא כזית. (ד) ר"ל בחד כ' הכמוכן וכו' אין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דילמא תרוייהו דהיתירא הואיל ושמיהן ימניות: **אכלו.** גיד שאם חייב כאוכל גמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור: **טעמא מאי.** פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין: **הטוא.** הא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבהוא גיד קאי: **דפשיט איסוריה בכוליה ירך.** הוא וקטוקוטיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפיימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך: **שחובק אם חבירו.** מלפניו: **וידו.** הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו: **כעובד כוכבים נדמה לו.** כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא משומן לאוחזו אם יקום עליו ובירך הסמוכה לו נגע: **טופלו לימינו.** מחברו לימין: **כת"ח נדמה לו.** וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב נשמאל המלאך: **ס"ז בור.** אין בו חכמת דרך ארץ: **ורבנן.** דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרוייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו הכהו בשמיהם עד שנשו ממקומם ועלו: **האי בהאבקו מאי דרשת ביה.** למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך הנאבקים נגע בו: **נשה גבורתם.** קפלה גבורתם: **היו נגעים.** חלשים כנשים: **דבר הנשלח ביעקב נפל בישראל.** בכל ישראל: **ופרע להן בית השחיטה.** שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם: **למאן דאמר.** במתניתין (לקמן דף ק:) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: **שנשתייר על פכים קטנים.** דכל כליס החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק דכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשבה לו: מדקאמר עד עלות השחר שמע מינה לא נימנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הולכך שמירה: **מכאן לתלמיד חכם כו'.** שהרי יעקב נשאר יחידי והוזק: הנה

תוספות רש"י

שני גידין הן. פירוש פנימי. זה גיד הגדול המתוח על פני כל אורך הירך, ופנימי קרי ליה שהוא בלד פנימי של ירך, לד הרואה את הירך הערום (פסחים פג:). סמוך לעצם. עצם הקולית המתוח בנוקא דלטמא וגם יולא מבוקא דלטמא ומטמא אבל אותו עצם על פני כל אורך הירך שאסור (שם). ודחייבין עליו. מלקות (שם). חיצון. זה גיד קצר הנימן בסוף השופי לרחבו, ואילו קרי ליה על שם שהוא מוטל לגד חיצון של ירך, לד הרואה את האויר הסמוך לבשר, שמוכנע בבשר (שם). אסור. מדרבנן, ואין חייבין עליו. כלומרלא טעמא אשר על כף הירך, הוא דפשיט בכוליה ירך והיינו פנימי אבל חיצון לא (שם). אכל מזה כזית ומזה כזית. משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת (לעיל פב:). אלא ארבעים. ר' יהודה לטעמייה דאמר אינו טוכא אבל בשתי בהמות (שם ולקמן צו.). הכה את זה וחזר והכה את זה. מי שלא שהתה אחר גיטה אבל מדשיט ונוקא וילדה, ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את אחת וחזר והכה את תכיכו (לעיל פב:). בשתי התרלות, דהוא לה כל מדא אחת אם ספק (מכות טז.). חייב. שהרי אחד מהם אמיר, הקבר התרלת ספק שמה התרלה הואיל וממה נפשך עובר והכהו (יבמות קא.). בבת אחת. שתבטן במקל בהכאה אחת (שם) או: הרים שתי ידיו והכה זה בתחת וזה בתחת (לעיל פב:) או: בהתראה אחת כמון כדי דבור, הואיל לה התרלת ודאי, דממה נפשך אד מייהו אבוהו (מכות טז.). חייב. דבהתרלת ודאי אתרו בו אל תכה שיהם שבמכה זו אתה מתחייב (יבמות שם). בזה אחר זה פטור. דאיכא שתי התרלות וכל אחד ואחד הוה התרלת ספק (שם). לא תותירו ממנו עד בקר וגו'. בשם שבקרופו, עשה הוא ולאו שיעתק לעשה אין לוקין עליו (לעיל ופסחים בפסח פטור (לעיל פב:). בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תותיר ובכרת על לאו בשם שבקרפנו, נתקו הכתוב בעשה זה משונגן של שאר לאוין, לומר זומר זה הוא ותקנת עבירתו שיבקרפנו (שבועות ג:) ומשמע שזה עשה עבור של לאו, שאם הותירו יבקרפנו ויפסול (סנהדרין סג:) שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:). לומר שאין לוקין עליו. כל לאו שיתקן לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו הזה עשה זאת והיינלן, ועוד דלא דמי לגלאו דתקיומה שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.). דעמא דבא הכתוב, הא לאו אע"ג דהתרלת ספק היא, דכל אימת דאתרו ביה מלי אמרי אמרי ליגלא הוא (לעיל פא.). לא אם השם הוא זה. לא מעטא דבא הוא זה. לא מעטא דבא הוא זה. לא מעטא שם (שם) לא מעטא זה המלקות בטל בו, אבל כל עצמו אין בו מעשה (שבועות ג:) כלומר עשה זה אינו מן הטעקר (סנהדרין סג:) אין עשה זה עיקר, דלאו שיתקן לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד:) יפה לו ולא אבל ומתלוי נעשה עומר (לעיל פא.). אבל ב' גידין מב' ירכות. אל שתי בהמות, ומדקתני שתי בהמות שמע מינה בימינות קאמר ומ"ק דהכא כר' יהודה ס"ל דאין נוהג אלא בחתם, ומהא דפשיטן דס"ל לר' יהודה דבימין (שם). הירך המיומנת שבירך. יליף לה מה"מ דהירך ודרש הירך הפוכה שבירכות (קדושין נא:). טופלו לימינו. מחברו לעובד כוכבים לימינו של ישראל, שאם ילמה הקבו"ה לסורגו שלא ישראל יד ימינו ויאחז בו (ע"ז כה:). הרי זה בור. אפילו בדרך ארץ

רש"י

דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הוזכר בה ר"מ

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו [ת] דתניא [א] שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור רבינא אמר לא נצרכא אלא לכדרב יהודה אמר שמואל [ב] דאמר רב יהודה אמר שמואל [ג] שני גידין הן פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו ת"ש [ד] אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים אי אמרת בשלמא מיפשט פשיטא ליה שפיר אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה הויא לה התראת ספק ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר התראת ספק [ה] לא שמה התראה [ו] דתניא הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה הכה שניהם בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור האי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה [ז] דתניא [1] לא תותירו ממנו עד בקר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ש [ח] אכל ב' גידין מב' ירכות מב' בהמות סופג פ' רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים מדקאמר מב' ירכות מב' בהמות פשיטא דתרוייהו לאיסורא ולרבי יהודה איצטריך ש"מ מיפשט פשיטא ליה ש"מ ואי פשיטא ליה אמאי סופג מ' ותו לא לילקי פ' הכא במאי עסקינן כגון דלית בו כזית [ט] דתניא אכלו ואין בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית וטעמא מאי [ט] אמר רבא אמר קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן [י] ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא וריב"ל אמר אמר קרא [2] בהאבקו עמו כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו [כ] דאמר מר [3] ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר [ל] המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה מבעי ליה לכאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע ב"ל מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו עמו וכתיב התם [3] וענן אבק רגליו ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר [4] נשתה גבורתם היו לנשים אמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [5] דבר [מ] שלח ביעקב ונפל בישראל דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [6] וטבוח טבח [נ] והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח [7] ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים [ס] מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה [ע] לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק [פ] מכאן לת"ח [צ] שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא הנה

ז) נראה לר"ל וכן יעקב כשבא לקראתו המלאך טפלו לימינו והיה ירך ימינו וכו'.

ליגו בקי (יומא לז.). שנשתייר על פכין קטנים. שכח פכיס קטנים וחזר עליהם (בראשית לב כה).